
СРПСКА КЊИЖЕВНОСТ

18. И 19. ВЕКА (II)

СРПСКА КЊИЖЕВНОСТ И ЈЕЗИК (ГРУПА 05)

Драгана Вукићевић 2023

ПРОГРАМ, ПИСЦИ И ДЕЛА, ЛИТЕРАТУРА, ИСПИТНА ПИТАЊА

1. ОПШТИ ДИО

- 1.1. Културноисторијски и геополитички оквири српске књижевности (даље СК) у другој половини 19. в.: средишта, штампа, установе. Периодизација.
- 1.2. Криза романтизма. Прелаз ка реализму: оријентација на прозу. Статус књижевне и фолклорне традиције у поетици реализма. Процес раслојавања романтичарске приповијетке. Роман из друштвеног живота. Хумористичка и документарно-умјетничка проза. Нове идеје о књижевности.
- 1.3. Реализам — термин, поетика, метод, књижевноисторијски аспекти. Реалистички текст: стил, теме, мотиви, дескрипција, нарација, коментар, јунак/лик; облици излагања: сказ, приповиједање у 1. и 3. лицу, унутрашњи монолог, доживљени говор и сл. Књижевне врсте. Отворена питања поетике реализма.
- 1.4. Српски реализам (даље СР) у европском контексту — хронолошка и типолошка обиљежја. Утицаји и везе.
- 1.5. Типолошко-историјски аспекти СР
- 1.5.1. Реализам у српској књижевној историографији: историје књижевности, прегледи, монографије; издања.

1.5.2. Протореализам као рана фаза/тип реализма. Јаков Игњатовић: поглед на књижевност; опус (жанрови, теме/мотиви, стил, сиже/фабула). Љубомир П. Ненадовић: Путописи. Писци прелазног раздобља: Милорад П. Шапчанин, Јован Грчић Миленко, Коста Трифковић.

1.5.3. Критика идеалистичке филозофије и естетике; критика романтизма у књижевности. Позитивизам; Улога Уједињене омладине српске. Однос према европској традицији. Програмски реализам: идеје о књижевној фикцији (теме, форме, функција). Светозар Марковић и његови чланци о књижевности. Ширење тенденциозно-утилитарне прозе. „Нови човјек“. Критичка мјерила (Андра Николић, Пера Тодоровић). Књижевна штампа и генеза програмског реализма.

1. 5. 4. Фолклорни реализам. Фолклорна традиција (патријархални свијет) и поетика реализма: Однос према романтичарском фолклоризму и вуковском наслеђу: Стефан Митров Љубиша.

1. 5. 4. 1. Фолклорна традиција и програмски реализам: Милован Глишић. Границе фолклорног реализма: облици; стил. Учешће других писаца у моделу фолклорног реализма.

1.5.5. Ка поетском реализму: морфолошка, тематско-мотивска и стилска обиљежја. Лаза К. Лазаревић: опус; од програмског до развијеног реализма. Модел Лазаревићеве приповијетке и њен европски контекст. Јанко Веселиновић: приповијетке и романи (аспекти жанра; развој; тематско-мотивска обиљежја).

1.5.6. Развијени реализам: облици излагања, поетичке категорије, тематско-мотивска тежишта. Регионална динамика. Нови књижевни центри 80-их и 90-их година. Реализам у лирици, драми и документарно-умјетничкој прози.

1.5.6.1. Војислав Илић и поезија у СР. Пјеснички језик и прозоидија. Нов тематско-мотивски профил поезије. Зачеци симболизма. Утицај В. Илића на нову генерацију пјесника. Други пјесници епохе реализма.

1.5.6.2. Симо Матавуљ: стилска, тематска, жанровска, морфолошка и регионална динамика. Домаћи и европски подстицаји. Мемоарска проза.

1.5.6.3. Стеван Сремац: однос према поетици реализма. Регионална динамика. Морфолошки аспекти опуса. Хумор/сатира.

1.5.6.4. Бранислав Нушић: сижеи, комичне маске, теме и мотиви. Развој комедиографског опуса од реализма до међуратне књижевности. Проза. Комедија у српском реализму.

1.5.7. Процеси раслојавања и криза поетике реализма. Натуралистичке тенденције. Фантастика, пародија, алегорија, бајка. Новине у поетици класичних реалиста (Лазаревић, Матавуљ). Нова мјерила вредновања (Љ. Недић).

1.5.8.1. Илија Вукићевић: жанровске, стилске и мотивско-тематске новине. Знаци модерне.

1.5.8.2. Светолик Ранковић: модернизација романа. Концепција јунака и облици излагања. Приповијетке.

1.5.8.3. Радоје Домановић и сатира. Композиција. Тематска тежишта. Обиљежја сатиричког говора.

1.6. Регионалне појаве/писци и дјела епохе реализма. Буда Будисављевић; Марко Миљанов.

1.7. Граничне врсте: мемоари/аутобиографије, путопис, фељтон, књижевна фантастика и антиутопија (Драгутин Илић и Лазар Комарчић; удио других аутора).

1.8. Књижевна критика и књижевна историографија: С. Новаковић, С. Марковић, П. Тодоровић, А. Николић, С. Вуловић, М. Цар и Љ. Недић. Смјена мјерила вредновања: од нормативне, метафизичке и филолошке критике до утилитаризма, историзма, позитивизма и естетизма.

1.8.1. Љ. Недић и институционализација (професионализација) књижевне критике.

1.8.2. Часописи и листови као посредници књижевности и књижевне критике/науке о књижевности.

2. ПИСЦИ И ДЕЛА

2.1. ОБАВЕЗНИ ДЕО

ЈАКОВ ИГЊАТОВИЋ

Милан Наранџић (први део), *Вечити младожења*, *Трпен спасен или Васа Рештект*,

Мемоари (одломци из: *Јаков Игњатовић*, приредила Снежана Милосављевић Милић, Антологијска едиција „Десет векова српске књижевности“, Књига 31, Матица српска, Нови Сад, 2016)

ЉУБОМИР П. НЕНАДОВИЋ

Писма из Италије, *Писма из Немачке*.

ЈОВАН ГРЧИЋ МИЛЕНКО

У гостионици код Полу-звезде на имендан Шантавог Торбара / Сремска ружа

СТЕФАН М. ЉУБИША

Приповијетке (*Кањош Мацедоновић*, *Поп Андоровић нови Обилић* или *Продаја патријаре Бркића*, *Крађа и прекрађа звона*), избор из *Причања Вука Дојчевића* (Вук Дојчевић, I, III, V, VI, IX, XXXIV)

КОСТА ТРИФКОВИЋ

Избор драмских текстова (*Француско-пруски рат* или *Љубавно писмо*, *Избирачица*)

СВЕТОЗАР МАРКОВИЋ

Певање и мишљење (Сабрани списи 1, Београд, 1965. или друга издања)

МИЛОВАН ГЛИШИЋ

Приповијетке (*Глава шећера*, *Рога*, *После деведесет година*, *Прва бразда*).

ПЕРА ТОДОРОВИЋ

Дневник једног добровољца.

ЛАЗА ЛАЗАРЕВИЋ

Приповијетке (Целокупна дела, 1986: *Први пут с оцем на јутрење*, *Све ће то народ позлатити*, *Ветар*, *Швабица*)

ЈАНКО ВЕСЕЛИНОВИЋ

Приповијетке (*Кумова клетва, Град, Вечност*)

ВОЈИСЛАВ ИЛИЋ

Избор из основних врста (описне пјесме, пјесме с класичним мотивима, елегичне, сатиричке, симболистичке пјесме):

Грм, У позну јесен, Зимско јутро, Вече, Јесен, Сиво, суморно небо, Последњи гост, Зимска идила, Јутро на Хисару код Лесковца, Овидије, Тибуло, Химна векова, Елегија на развалинама куле Северове, Кад се угаси сунце, Запуштени источник, Клеон и његов ученик, Макенбал на Руднику, Амор на селу

СИМО МАТАВУЉ

Роман *Бакоња фра Брне*;

Нови свијет у старом Розопеку, Пошљедњи витезови или Ђукан Скакавац, Ускрс Пилипа Врете, Поварета, Пилипенда, Ошкопац и Била, Аранђелов удес, Привиђења нашег џентлмена, Београдска деца; Биљешке једног писца

СТЕВАН СРЕМАЦ

Поп Ђира и поп Спира, Зона Замфирова; Ивкова слава, Кир Герас, „Часна старина!...”, Ибиш-ага

БРАНИСЛАВ НУШИЋ

Драме *Народни посланик или Сумњиво лице, Госпођа министарка, Покојник. Аутобиографија*;

Приповијетке *Кикандонска посла или Храм св. Луке у Ровцима или Наше архиве*

ИЛИЈА ВУКИЋЕВИЋ

Мишко Убојица, Прича о селу Врачима и Сими Ступици

СВЕТОЛИК РАНКОВИЋ

Романи *Горски цар или Сеоска учитељица*;

Приповијетке: *Стари врускавац, Сеоски добротвор, Богомољац*

РАДОЈЕ ДОМАНОВИЋ

Данга, Вођа, Краљевић Марко по други пут међу Србима

ЉУБОМИР НЕДИЋ

Избор из критика и огледа: *О књижевној критици, Војислав, Љ. П. Ненадовић, С. М. Љубиша*)

2.2. ИЗБОРНИ ДЕО

МИЛОРАД П. ШАПЧАНИН

Људи старога кова, Н. Сад, 1987. (Или: *Приповетке*, СКЗ, 1950)

ДРАГУТИН Ј. ИЛИЋ

Хаџи Диша, После милијун година (приредио Сава Дамјанов)

МИЛЕТА ЈАКШИЋ

Избор из поезије (*Ноћ, Повратак, Ствари које су проишле, Nocturni florens*) и прозе (*Црно маче, Ах, Матилда*)

МАРКО МИЉАНОВ

Примјери чојства и јунаштва

КОСТА Н. ХРИСТИЋ

Записи старог Београђанина

ЛАЗАР КОМАРЧИЋ

Један разорен ум

3. ЛИТЕРАТУРА ПРЕПОРУЧЕНА ЗА ИЗБОР

3.1. ОПШТИ ДЕО — КОНСУЛТАТИВНА ЛИТЕРАТУРА; ИСТОРИЈСКОПОЕТИЧКИ И ТЕОРИЈСКИ АСПЕКТИ; РЕАЛИЗАМ КАО МЕТОД; ЕВРОПСКИ КОНТЕКСТ.

- ☑ *Речник књижевних термина*, појмови: реализам, мотивација, лик, типичност, натурализам;
- ☑ Ерих Ауербах: *Мимесис*, Београд, 1968 (У кући де ла Мол, Епилог);
- ☑ Хенрик Маркјевич: *Наука о књижевности*, Београд, 1974 (Реализам, натурализам, типичност);
- ☑ Жерар Женет: *Фигуре*, Београд, 1985.
- ☑ Филип Амон: *Дискурс подређен правилима*, Трећи програм РБ, (85), 1990, 202—225;
- ☑ Лубомир Долежел: *Мимезис и могући светови*, Реч, 4, 30 (1997), 74—83 (или: Л. Долежел: „Од непостојећих ентитета до фикционалних светова“, *Хетерокосмика*, прев., Београд, 2008).

3. 2. ОСНОВНИ ДЕО

- ☑ Јован Скерлић: *Историја нове српске књижевности*, Београд, 1914;
- ☑ Јован Скерлић: *Писци и књиге*, 2—3. Београд, 1964.
- ☑ Богдан Поповић: *Сабрана дела*, 1 (Огледи о српској књижевности), Београд, 2001.
- ☑ Павле Поповић: *Сабрана дела*, књ. 6 (Нова српска књижевност, 2), Београд, 1999. Слободан Јовановић: *Из историје и књижевности*, 1 (СД, књ. 11), Београд, 1991.
- ☑ Миодраг Поповић: *Историја српске књижевности: Романтизам*, 2—3. Београд, 1970.
- ☑ Јован Деретић: *Српски роман 1800—1950*. Београд, 1981;
- ☑ Јован Деретић: *Историја српске књижевности*, Београд, 2002.
- ☑ Димитрије Вученов: *О српским реалистима и њиховим претходницима*, Београд, 1970;
- ☑ Димитрије Вученов: *Трагом епохе реализма*. Крушевац, 1981.
- ☑ Драгиша Живковић: *Европски оквири српске књижевности*, 1—6, Београд, 1998.
- ☑ Милан Кашанин: *Судбине и људи: огледи о српским писцима*, Београд, 1968.
- ☑ Љубиша Јерemiћ: *Трагички видови старијег српског романа*, Н. Сад, 1987.
- ☑ Душан Иванић: *Облик и вријеме*, Београд, 1995;
- ☑ Душан Иванић: *Српски реализам*, Н. Сад, 1996;
- ☑ Душан Иванић: *Свијет и прича*, Београд, 2002.
- ☑ Драгана Вукићевић: *Поетика читања: критика прозе (1868—1901)*, Београд, 1998;
- ☑ Драгана Вукићевић: *Писмо и прича*, Београд, 2006;
- ☑ Душан Иванић и Драгана Вукићевић, *Ка поетици српског реализма*, Београд, 2007.
- ☑ *Глишић и Домановић*, зборник, избор, Београд, 2009
- ☑ Драгана Вукићевић: *Анархија текста*, Београд, 2011.
- ☑ *Јанко Веселиновић*, зборник, избор, Београд, 2013.
- ☑ Драгана Вукићевић, Снежана Милосављевић Милић, *Огледавања — Лаза Лазаревић и Симо Матавуљ*, Ниш, 2014.
- ☑ *Поетика српског реализма*, зборник радова, Београд, 2018.
- ☑ Драган Бошковић, *Нулти степен реализма*, Крагујевац, 2018.
- ☑ Душан Иванић, *Догађај и прича: српска мемоарско-аутобиографска проза*, Ниш, 2002.
- ☑ Радослав Ераковић, *Дневник читалачких искушења*, Матица српска, Нови Сад, 2019

3. 3. ПОСЕБНИ ДЕО

ПИСЦИ И ДЕЛА

ЈАКОВ ИГЊАТОВИЋ:

- ☑ Скерлић Ј.: *Јаков Игњатовић*, Београд, 1904;
- ☑ Деретић Ј.: *Српски роман 1800—1950.*,
- ☑ Вученов Д.: *О српским реалистима и њиховим претходницима, Трагом епохе реализма*
- ☑ Живковић Д.: *Европски оквири српске књижевности, 1—6*,
- ☑ Јеремић Љ.: *Трагички видови старијег српског романа*,
- ☑ Иванић Д.: *Облик и врејеме, Свијет и прича*.
- ☑ Вукићевић Д., Иванић Д., *Дивна дисхармонија Јакова Игњатовића*, Београд, 2020.
- ☑ Ераковић Р.: *Књига о Јакову*, Академска књига, 2016.

ЉУБОМИР П. НЕНАДОВИЋ:

- ☑ Павле Поповић: *Љубомир Ненадовић као путописац Писма из Немачке* (СКЗ, књ. 165; или СД, књ. 6);
- ☑ Миодраг Поповић: *Историја српске књижевности: Романтизам, 2—3*.
- ☑ *Нова читања Љубомира П. Ненадовића*, зборник, Ваљево, Београд, 2013.

СТЕФАН МИТРОВ ЉУБИША:

- ☑ Љубомир Недић (*Целокупна дела*, књ. 2);
- ☑ Ново Вуковић: *Приповијетке Стефана Митрова Љубише*, Београд, 1985;
- ☑ Душан Иванић: *Свијет и прича*.
- ☑ Драгана Вукићевић: *Анархија текста*.

ЈОВАН ГРЧИЋ МИЛЕНКО:

- ☑ Драгиша Живковић: *Европски оквири српске књижевности* (књ. 2: Гогољевско-хајнеовска новелистика...),
- ☑ Миодраг Поповић: *Историја српске књижевности* (књ. 3),
- ☑ Миодраг Павловић (*Есеји о српским писцима/СД или Поезија и култура*, 1974);
- ☑ Драгана Вукићевић: *Огледи о српском реализму*.

КОСТА ТРИФКОВИЋ:

- ☑ Васо Милинчевић: *Сценски артизам Косте Трифковића / Комедије и драмолети К. Трифковића (Српска књижевност — Драма); или: Српска драма до Нушића*, Београд, 1985;
 - ☑ Јован Христић: *Есеји*, 1994.
 - ☑ Горан Максимовић, *Комедиографски смијех Косте Трифковића, Годишњак Катедре за српску књижевност са јужнословенским књижевностима*, 3, Београд, 2007, 261-291).
-

МИЛОВАН ГЛИШИЋ:

- Скерлић: *Историја нове српске књижевности*,
- Вученов: *Трагом епохе реализма и О српским реалистима и њиховим претходницима*,
- Иванић: *Облик и врејеме и Свијет и прича*.
- Вукићевић: *Анархија текста*
- П. Марјановић: О комедијама и народним комадима друге половине 19. века (*Комедија и народни комади 19. века*, Београд, 1987 — Српска књижевност — Драма, 12;

СВЕТОЗАР МАРКОВИЋ:

- Јован Скерлић: *Историја нове српске књижевности и Писци и књиге*,
- Драгана Вукићевић: *Поетика читања: критика прозе (1868—1901)*.

ПЕРА ТОДОРОВИЋ:

- Пера Тодоровић: *Зборник радова*, 1999.

ЛАЗА ЛАЗАРЕВИЋ:

- Љубомир Недић (Целокупна дела, 2);
- Јован Скерлић: *Писци и књиге*,
- Милан Кашанин: *Судбине и људи: огледи о српским писцима*,
- Милија Николић: *Форме приповедања у уметничкој прози Лазе Лазаревића*, Београд, 1973;
- Димитрије Вученов: *Приповетке Лазе Лазаревића*, Београд, 1986;
- Драгиша Живковић, *Европски оквири*, књ. 5;
- Душан Иванић (поговор *Незамјенљиво дјело*, у: Лаза К. Лазаревић, *Приповетке*, 1998. или 2002).
- Драгана Вукићевић, Снежана Милосављевић Милић, *Огледавања- Лаза Лазаревић и Симо Матавуљ*.

ЈАНКО ВЕСЕЛИНОВИЋ:

- Скерлић: *Писци и књиге*,
- Вученов: *Трагом епохе реализма*,
- Јанко Веселиновић, зборник радова, Београд 2006.
- Вукићевић, *Анархија текста*.

ВОЈИСЛАВ ИЛИЋ:

- Љ. Недић (Целокупна дела, књ. 1);
- Скерлић: *Писци и књиге*,
- Драгиша Живковић (1965);
- Милорад Павић, поговор уз *Сабрана дела Војислава Илића*, књ. 1;

- ☑ Миодраг Павловић: *Културноисторијска свест Војислава Илића*, у: *Поезија и култура*, Београд, 1974;
- ☑ Душан Иванић: поговор уз *Песме В. Илића* (Завод за издавање уџбеника, 2002).

СИМО МАТАВУЉ:

- ☑ Иво Андрић: *О мајстору приповедачу* (СД Иве Андрића, 13/2);
- ☑ Кашанин: *Судбине и људи: огледи о српским писцима*,
- ☑ Живковић: *Европски оквири* (књ. 5),
- ☑ Иванић, *Облик и вријеме*,
- ☑ Хатица Крњевић: *Вештина ругалачка* у: Бакоња фра Брне — Српска књижевност — Роман;
- ☑ Душан Иванић (поговор: Мајстор приповиједања) у: *Избор из дела: Симо Матавуљ*, 1999 или *Свијет и прича*,
- ☑ Драгана Вукићевић, Снежана Милосављевић Милић, *Огледавања- Лаза Лазаревић и Симо Матавуљ*.
- ☑ *Књига о Матавуљу*, Београд, Загреб, 2009.

СТЕВАН СРЕМАЦ:

- ☑ М. Кашанин: *Судбине и људи: огледи о српским писцима*;
- ☑ Д. Живковић: *Европски оквири* (књ. 5),
- ☑ Деретић: *Српски роман 1800—1950*,
- ☑ Павле Поповић: *Стеван Сремац: човек и дело / СД Павла Поповића*, књ. 6;
- ☑ Ана Радин: *Уметност приповедања Стевана Сремца*, 1986;
- ☑ А. Г. Матош: *Стеван Сремац / Есеји и фељтони о српским писцима*, Београд, 1952;
- ☑ Горан Максимовић: *Магија Сремчевог смијеха*, Ниш, 1998.

БРАНИСЛАВ НУШИЋ:

- ☑ Јосип Лешић: *Нушићев смијех*, 1981;
- ☑ М. Миочиновић: *Нушићев Свет и поетика комада* у: *Позориште и гилотина*, Сарајево, 1990;
- ☑ Рашко Јовановић: Предговор у: *Изабране комедије и драме Б. Нушића*, 1987 (Српска књижевност — Драма);
- ☑ Рашко Јовановић: *Један други Нушић*, Смедерево, 1998;
- ☑ Јосип Лешић: *Бранислав Нушић: живот и дјело*, Н. Сад, 1989.

ИЛИЈА ВУКИЋЕВИЋ:

- ☑ Д. Живковић: *Европски оквири* (књ. 5).
- ☑ Д. Вукићевић: *Бог који одустаје (Илија Вукићевић Прича о селу Врачима и Сими Ступици и Радоје Домановић Краљевић Марко по други пут међу Србима)* у: Д. Бошковић (уред.), *Српски језик, књижевност, уметност: зборник радова са VI међународног научног скупа одржаног на*

Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу, Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет, 224–233.

СВЕТОЛИК РАНКОВИЋ:

- Д. Вученов: *О српским реалистима и њиховим претходницима*
- Љ. Јеремић: *Трагички видови старијег српског романа;*
- Ј. Деретић: *Српски роман 1800—1950*
- Станиша Величковић : *Уметничка проза Светолика Ранковића*, Ниш, 2001;
- Д. Вукићевић: *Огледи о српском реализму.*

РАДОЈЕ ДОМАНОВИЋ:

- Б. Поповић: *Алегорична сатирична прича у: Огледи из књижевности и уметности*, 1, 1927 (такође едиција Српска књижевна критика, избор радова Б. Поповића, или Сабрана дела, 1);
- Д. Вученов: *Домановићева сатира као приповетка*, 1983;
- Горан Максимовић: *Домановићев смијех*, Ниш, 2000.

ЉУБОМИР НЕДИЋ:

- Слободан Јовановић (Сабрана дела, књ. 11);
- Иво Таргаља: „Човек у књизи“ Љубомира Недића у: *Студије и критике Љубомира Недића*, Српска књижевна критика, књ. 7, Београд- Н. Сад, 1975.

ИСПИТНА ПИТАЊА

1. Динамика књижевних праваца/стилова у српској књижевности друге половине 19. века (одједи просветитељства, однос романтике и реализма, дезинтеграција реализма и модернизам)
2. Типологија српског реализма
3. Основене категорије поетике српског реализма
4. Протореализам
5. Дело Јакова Игњатовића (типологија романа, градња лика, композиција у романима наведеним у списку литературе)
6. Љ. П. Ненадовић као путописац (статус аутора, морфолошки аспекти путописа)
7. Програмски реализам и Светозар Марковић
8. Фолклорна традиција и писана проза друге половине 19. вијека
9. С. М. Љубиша (жанровски аспекти прозе; хронотопичност; фолклорни реализам)

10. Милован Глишић (еџматско-мотивски аспекти прозе, фолклорна фантастика)
11. Сказ: поетолошки аспекти, примери
12. Приповедачка техника и статус приповедача у прози Ј. Г. Миленка
13. Комедије Косте Трифковића: жанр и техника
14. *Дневник једног добровољца* Пере Тодоровића
15. Модел Лазаревићеве приповетке у оквиру српског реализма
16. Једна Лазаревићева приповетка по препорученој лектури
17. Аутобиографско-мемоарска проза српског реализма
18. Фантастика у српском реализму (врсте, дела, аутори)
19. Периодизација/типологија поезије Војислава Илића
20. Војислав Илић и реформа српске поезије
21. Сеоска приповетака у српском реализму: развој, аутори
22. Опус Симе Матавуља (развој, фазе, жанрови)
23. *Баконја фра Брне*
24. Приповетке Симе Матавуља
25. Опус Стевана Сремца
26. Анализа романа наведеног у литератури
27. Модернизација српског романа: Светолик Ранковић (технике психонарације, унутрашњи монолог/Доживљени говор у романима Светолика Ранковића)
28. Нушићев опус
29. Анализа драмског дело Бранисалава Нушића наведеног у литератури
30. Приповедни свет Илије Вукићевића
31. Домановићева сатира: техника приповедања, типови композиције, смисао сатире
32. Аспекти модернизације (еволуције) српске књижевности у другој половини 19. вијека